

Duško Modly*

**NEKI RAZLOZI KOJI OTEŽAVAJU OPERATIVNI RAD
OVLAŠTENIH SLUŽBENIH OSOBA ORGANA REPRESIJE
(policija, tužilaštvo, sud)**

SAŽETAK

U ovom članku navode se neki razlozi (uzroci) taktičko-tehničke, forenzičke i pravne prirode koji otežavaju ili onemogućavaju profesionalni rad ovlaštenih službenih osoba organa represije. Rečeno se primarno odnosi na policijske službenike, tužioce i sudije. Operativni rad tih osoba, formalne i neformalne prirode, uvjetovan je primarno situacijama događaja koje su objekt interesa tih osoba. Težište je u članku stavljeno na operativne kriminalističko-forenzičke razloge, a manje pravne. Operativni rad navedenih službenih osoba izgleda na prvi pogled jednostavan, iako je riječ o labirintu satkanom od mnoštva procedura, dilema, pitanja, objektivno-subjektivnih prepreka i slično. Iz ovog rada se direktno vidi što taj profesionalni rad obuhvaća. U tom radu važnu ulogu igraju spoznajne funkcije, opisi, objašnjenja, predviđanja i dr. On traži specifičnu kognitivnu dimenziju na strani ovlaštenih službenih osoba.

Ključne riječi: operativni rad, procedure, profesionalna kompetencija, spoznajne funkcije, istražne situacije i dr.

* Prof. dr. sc. Modly Duško, redovni profesor i znanstveni savjetnik u miru, sada profesor po pozivu na Pravnom fakultetu u Zagrebu i Rijeci, Univerzitetском forenzičkom Centru Medicinskog fakulteta u Splitu i Fakultetu za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije u Sarajevu.

PREDGOVOR

Pojam „operativni rad“ organa represije je vrlo heterogen pojam. Njime je obuhvaćen veliki opus poslova navedenih ovlaštenih službenih osoba (u daljnjem tekstu OSO) ovisno o njihovom statusu i ulozi u postupku. Iako na prvi pogled taj pojam izgleda jednostavan riječ je o labirintu satkanom od mnoštva procedura, dilema, pitanja, zapreka i sl. Riječ je o nizu operativno procesnih, kriminalističkih taktičko-tehničkih i forenzičkih mjera i radnji. Pod pojmom „procedura“ podrazumijevamo niz koraka ili operacija koje opisuju kako obaviti neku od navedenih aktivnosti. Za profesionalni operativni rad važnu ulogu igraju spoznajne funkcije, opisi, objašnjenja, predviđanja, analize, ocjene i dr. Taj radi na strani OSO traži specifičnu kognitivnu dimenziju. Taj rad traži od OSO da su kompetentne, obrazovane, profesionalne, autoritativne, operativno kreativne, visokih moralnih standarda i sl. Pojam operativni rad organa represije obuhvaća preventivno represivnu djelatnost OSO.

Da bi se izbjegle pogreške u operativnom radu, traži se svođenje „raskoraka“ između prakse i primjene pravnih normi na minimum. Na profesionalno odvijanje toga rada veliku ulogu igra opće društveno okruženje u smislu: (1) općeg političkog okruženja i vlasti, (2) pravnog okruženja, (3) tehnološkog razvoja, (4) demografskih čimbenika, (5) socijalno-kulturalnog okruženja u smislu tradicije, običaja, navika, kulture, predrasuda i sl. Nastavno se navode neki od razloga koji otežavaju navedeni operativni rad OSO organa represije.

1. Neki razlozi koji otežavaju ili onemogućavaju operativni rad OSO:

- (1) Kada pozitivna pravna regulativa nije u skladu sa strukturom aktuelnog i očekivanog kriminaliteta;
- (2) Kada je na pravnoj sceni normativna inflacija i precjenjivanje pozitivnih pravnih normi, kao oblik svojevrsnog normativizma, kao i stručni konzervatizam;

- (3) Kada zakonski i pod zakonski pravni akti sadrže nepreciznosti, teško su primjenjivi, neracionalni i nude nerealna rješenja;
- (4) Kada je provođenje operativnih procedura tromo, formalističko i oportunističko;
- (5) Kada je na pravosudnoj sceni prisutna nezgrapnost, dugotrajnost i mučnost procedura;
- (6) Kada mediokriteti i moralno upitni grade barijere sposobnima i školovanima;
- (7) Kada su na operativnoj sceni pogrešni modeli operativnog rada
- (8) Kada je u operativnom radu prisutna nezgrapnost, dugotrajnost i mučnost postupaka;
- (9) Nepoznavanje participacije postulata forenzičkih nauka u otkrivačko-dokaznim procedurama, osobito „*In situ*“;
- (10) Znatno variranje stepena kompetencije OSO;
- (11) Pogrešne interpretacije propisa, osobito s gramatičkog i teleološkog stanovišta;
- (12) Postavljanje pogrešnih teorija o zločinu tzv. kriminalističke diferencijalne dijagnoze;
- (13) Kada pojam „kada postoji vjerojatnost“ nije transformiran u termin, što znači da za sve učesnike u operativnom radu ima isto značenje;
- (14) Kada se nameću vlastiti modeli dokazima;
- (15) Kada se stavlja težište na autoritet funkcije OSO, a ne izvorni autoritet u smislu znanja, sposobnosti, vještina i morala;
- (16) Rutinsko obavljanje operativnog rada (rad po šabloni) s neadekvatnim stepenom analitičkih procjena;
- (17) Neadekvatan informacijsko spoznajni proces, strukturu kojeg čini kriminalni događaj ili krivično djelo kao objekt spoznaje i OSO kao subjekti spoznaje;
- (18) Nekompetentnost OSO za ocjenu fluidne granice između: „opće sumnje“, „osnova sumnje“ i „osnovane sumnje“;

- (19) Neadekvatna primjena hodograma operativnog rada u smislu toka rada i njegove organizacije, izvršavanja zadataka, alternativnih postupaka i sl.;
- (20) Nepravilan proces materijalizacije istražnih situacija u smislu ne vršenja analize, sinteze i ocjene istražnih situacija;
- (21) Kada se u službenim dokumentima koriste konfuzne i nejasne rečenice, navode pogrešni zaključci, pretpostavke i mišljenja, kada se javlja ekstremna rječitost i primjena operativnog žargona i skraćenica, kada se javljaju štamparske i pravopisne pogreške i sl.. a osobito ako dokumente prate nedostatak ili nekompletnost informacija;
- (22) Kada se zanemaruje objektivna strana krivičnog djela u smislu mjesta, vremena, načina, sredstva izvršenja i dr.;
- (23) Kada se ne vodi dovoljno računa o okolnostima koje uvjetuju prihvatljivost dokaza na sudu npr. u pogledu načina njihove identifikacije, tačnog opisa dokaza i mjesta i uvjeta pronalaska, pravilnosti čuvanja, navođenja bilo kakvih relevantnih promjena na dokazima uz napomenu o uzrocima, načinu, vremenu i sl. promjena;
- (24) Kada je na kriminalnoj sceni slaba inovativnost, prilagodljivost i profesionalna svijest OSO;
- (25) Ne vođenje računa o redosljedu mjera i radnji koje treba poduzeti i njihovom opsegu, intenzitetu i ritmu obrade (tzv. ritam operandi) koji ukazuje na jačinu i unutarnju angažiranost OSO u realizaciji postavljenih zadataka, povezanosti komponenata ili harmoničnosti unutarnje strukture planiranih zadataka itd.;
- (26) Kada OSO ne vladaju dovoljno znanjima i mogućnostima efikasnog, brzog i odmjerenog reagiranja u složenim situacijama, ne iskazuju visok nivo inventivnosti, efikasnog procjenjivanja sigurnosne situacije i posebnu operativnu snalažljivost u rješavanju kompleksnih problema, ne demonstriraju zreo pristup i rasuđivanje u operativnom radu i zakonitosti primjene ovlasti. Kada nisu dovoljno oprezne i otporne na moguće stresove svih oblika, te održavanje stalnog autoritativnog promatranja događaja;

- (27) Kada OSO karakteriziraju: neznanje, nestručnost, neprofesionalnost, nedostatak etičke dimenzije i dostojanstva i sl.;
- (28) Neadekvatno klasificiranje zadataka i određivanje prioriteta ;
- (29) Sputanost OSO organa represije pozitivnim propisima ;
- (30) Neprilagođenost zakonskih i pod zakonskih akata uvjetima sadašnjosti, zbog statičnosti pravnih normi;
- (31) Komunikacijski „šumovi“ na relaciji : policija-tužilaštvo-sud;
- (32) Ne primjenjivanje načela koordinacije dokaza;
- (33) Kada se javljaju pogreške u vidu loše procjene, zakašnjele ili pogrešne odluke, kalkuliranja, straha i neznanja, očekivanja da se slučaj riješi „sam od sebe“, niske pobude, taština, interni sukobi, stihijsko postupanje, nemar zbog birokratskog pristupa itd. ;
- (34) Neunificirani oblici suradnje među organima represije, osobito s naslova operativnog rada/procedura;
- (35) Nedostatak „pismenosti“ OSO na području Forenzike, osobito na planu izvođenja i ocjene forenzičkih dokaza. Zbog navedenog na operativnoj represivnoj sceni dolazi do serviranja manjkave forenzike;
- (36) Prevelika sterilnost, sadržajna manjkavost, nefleksibilnost i u konačnici neprimjenjivost *lege artis* normi kojima se uređuje područje organa represije;
- (37) Kada načini suradnje organa represije nemaju partnerski karakter, već subordinacijski ;
- (38) Niski radni i moralni standardi OSO;
- (39) Ne mijenjanje mentaliteta i stila rada OSO u skladu s kretanjima na području kriminaliteta i Forenzike;
- (40) Nedovoljan kredibilitet i rivalitet među učesnicima postupka ;
- (41) Kada OSO ne vode računa o tome da ključ uspjeha leži u kreativnosti, jasnoći i dosljednosti;
- (42) Kada se ne uzimaju u obzir sve činjenice relevantne za slučaj;
- (43) Primjena dokaznih teorija koje su u konkretnom slučaju dokazno neutemeljene;
- (44) Kada informacijski kanali kojima informacije dolaze do OSO nisu legalni, pravno etički i naučno prihvatljivi;

- (45) Kada se ne vodi dovoljno računa o relevantnosti dokaza u smislu objektivne veze između dokaza i predmeta dokazivanja;
- (46) Ne vođenje računa o činjenici da su neke radnje i mjere pravno ponovljive, ali ne i traseološki;
- (47) Kada se ne vodi dovoljno računa o tome da se tragovi i predmeti u vezi s krivičnim djelom nalaze u stalnom procesu mijenjanja, preobrazbe, dekompozicije i nestajanja;
- (48) Kada se neutemeljeno sumnja, a proces sumnjanja ne doživljava kao metodički princip spoznaje;
- (49) Kada se OSO logički i psihički ne uživljavaju u stanje nekog događaja od početka do kraja postupka;
- (50) Kada se na mjestu događaja ne temelju tragova i predmeta ne traži logička, psihološka i tehnička veza s mogućim kretanjem i djelovanjem izvršioca;
- (51) Kada se ne vodi dovoljno računa o osnovnim uslovima kriminalističke identifikacije : (1) naučnosti, (2) tačnosti i (3) nesumnjivosti porijekla;
- (52) Kada se ne vodi računa o kautelama za primjenu tehničkih sredstava i metoda u operativnom radu : (1) pravnoj dopuštenosti primjene, (2) naučnoj utemeljenosti, (3) isprobanosti (aprobacija) i (4) da se njihovom primjenom znatno ne vrijeđa psihofizički integritet lica;
- (53) Kada se odabrane metode i sredstva u okviru operativnih procedura ne prilagođavaju potrebama konkretnog slučaja;
- (54) Kada se istraživanju slučaja ne pristupa neutralno, kao nepredvidivoj situaciji;
- (55) Kada OSO nemaju sintetizirajući, kreativan i discipliniran pristup slučaju;
- (56) Kada se u okviru operativnih procedura kao posebnim obrascima ponašanja ne vodi računa o tome da su one specijalizirani model otkrivanja i dokazivanja krivičnih djela, pri čemu težište treba staviti na fenomenološko-morfološka obilježja pojedinih kategorija krivičnih djela

uvjetovanih mjestom, vremenom, načinom i sredstvom izvršenja, oblikom pretpostavljene krivnje i drugim okolnostima slučaja;

(57) Kada se ne vodi računa o tome da delikti složene strukture zahtijevaju planski, sistematski koncipiran i organizirani pristup, pri čemu nema mjesta improvizacijama;

(58) Kada je nauka brža od zakona uslijed statičnosti pravnih normi;

(59) Ne uzimanje u obzir povijesti slučaja;

(60) Ne vođenje računa o karakteristikama krivično procesnog dokazivanja u smislu da su otkrivanje, izvođenje, provjera i ocjena dokaza neodvojivi procesi;

(61) Prerano donošenje kategoričkih zaključaka;

(62) Neadekvatno povezivanje i dovođenje u kontekst relevantnih činjenica;

(63) Ne mijenjanje radnih verzija kada to zahtijevaju dokazi;

(64) Kada se postavljanje teorija o zločinu previše temelji na iskustvu, postojećoj kulturi i običajima, pa čak i predrasudama, a manje na aktuelnim naučnim spoznajama;

(65) Ne vođenje računa o dokaznom opsegu indicijalnih dokaza. U taj opseg spadaju: (1) vrsta, broj i kvaliteta indicija tzv. sistem indicija, (2) način njihove spoznaje, (3) utvrđivanje po stadijima postupka, (4) stručni profili OSO koje ih primjenjuju i (5) protek vremena od časa izvršenja krivičnog djela;

(66) Kada opisi utvrđenih činjenica nisu sistematski i precizni;

(67) Kada se globalnim kriminalističko-forenzičkim planom ne uzimaju u obzir brojne radne operacije po temeljnim pitanjima: (1) njihove svrhe, (2) sadržaja, (3) načina postupanja prilikom izvođenja, (4) subjekata zaduženih za njihovo izvođenje, (5) vremena provođenja, (6) potrebnoj logističkoj podršci i (7) uvjetima pod kojima se moraju primijeniti;

(68) Kada se radnje u okviru operativnog rada ne poduzimaju sinkrono, sistematski, svestrano i iscrpno u duhu naučnog postupka i istraživanja;

(69) Kada se strategije prikupljanja dokaza ne provode *lege artis*;

(70) Kada se nema u vidu da je razvoj forenzičkih tehnologija, osobito za rad na mjestu događaja, ulogu OSO učinio vrlo značajnom i složenom zbog načina postupanja s izvorima dokaza i samim dokazima;

(71) Kada se ne vodi računa o tome da je historijat dokaza kritičan za konkretan slučaj, za njegovu pravnu dopuštenost i prezentaciju na sudu;

(72) Kada se tokom progresije rada od mjesta događaja do sudnice ne posvećuje dovoljno pažnje pravilnom „lancu“ čuvanja, rukovanja, pakovanja i zaštite materijalnih dokaza;

(73) Kada se ne vodi dovoljno računa o četiri atributa dobre OSO koji doprinose uspješnoj detekciji zločina : (1) posebnoj sposobnosti opažanja, objektivnoj percepciji i prisjećanju, (2) snažnom rasuđivanju i dedukciji s racionalnim razmišljanjem bez žurbe, (3) poznavanju krivičnog prava, pravila o dokazivanju, istražnih tehnika i koncepata, naučnih usluga, uloge laboratorija i sl. i (4) snažnoj intelektualnoj kontroli konstruktivne mašte, znanja o mentalnim procesima kriminalaca, žrtava, svjedoka i dr.;

(74) Kada se previše pažnje poklanja tragovima i predmetima koji ukazuju na postojanje krivičnog djela, a premalo onima koji ukazuju na tok i način izvršenja djela i broj osoba koje su sudjelovale u izvršenju i kakve su im bile uloge u smislu ulaska u kažnjivu zonu obzirom na stadije izvršenja krivičnog djela;

(75) Kada se ne posvećuje dovoljno pažnje kolateralnim dokazima kao onima koji nisu u direktnoj vezi sa spornim događajem ili učesnicima u događaju, ali pružaju korisne informacije u vezi s događajem;

(76) Kada se iz spisa ne vidi kako je mjesto događaja identificirano u smislu preciznog određivanja njegove lokacije, granica u kojima se rasprostire, objekata koji ga čine, zatečenog stanja i okvirnih odrednica u pogledu pristupa daljnjoj obradi;

(77) Kada se javlja podkapacitiranost stvaralačkih sposobnosti kod OSO, kao ograničavajući faktor u pravilnoj spoznaji prispjelih informacija;

(78) Kada se operativni rad provodi neorganizirano i bez potrebne podjele rada ;

- (79) Kada se ne vodi dovoljno računa o stupnju kredibiliteta objektivnog nalaza, u skladu s odredbama ZKP-a i drugih propisa;
- (80) Kada se ne vodi dovoljno računa o svojstvima identifikacijskih obilježja : (1) individualnosti, (2) jednkrotnosti, (3) postojanosti, (4) nezavisnosti i (5) brojnosti;
- (81) Kada pristup operativnom radu nije dovoljno praktičan;
- (82) Kada se pravilno ne tumače tzv. združeni materijalni dokazi;
- (83) Kada se ne poštuju opća načela, termini i koncepti koji omogućavaju razumijevanje onog što je važno u odnosu na materijalne dokaze i njihovo prikupljanje, pakovanje, osiguranje i predočavanje na sudu;
- (84) Kada se sužava krug činjenica koje treba otkriti i utvrditi ;
- (85) Kada se kod operativne misaone djelatnosti podcjenjuje uticaj određenih faktora koje stvara OSO koja sudjeluje u operativnom radnom procesu kao što su : sumnja, intuicija, kriminalistička kreativna mašta i rutina;
- (86) Kada OSO nisu pripremljene u naučno-stručnom smislu za pravilnu ocjenu rezultata modernih forenzičkih vještačenja;
- (87) Kada se ne vodi dovoljno računa o krivično procesnim principima vještačenja: (1) zakonitosti vještačenja, (2) obaveznosti vještačenja kada konkretni slučaj to traži, (3) originalnosti vještačenja kao sudskog dokaza u smislu stvaranja novih činjenica, (4) ne kontradiktornosti u vještačenju, (5) provođenju vještačenja primarno na temelju originalnih (primarnih) dokaza, a ne izvedenih kad god je to moguće, (6) odvajanju funkcije vještaka od svih ostalih funkcija u postupku, (7) pravu na utvrđivanje samo tzv. nepravni pitanja (tzv. faktična pitanja), (8) temeljitosti vještačenja, (9) pravovremenom upoznavanju vještaka s materijalima krivične stvari (slučaja) u mjeri koja ne utiče na samostalnost vještačenja, (10) vezanosti vještaka prezentiranim materijalima krivične stvari, (11) obaveznosti ekspertiznog ispitivanja predmeta vještačenja, (12) potpunosti vještačenja, (13) inicijative vještaka, (14) opće dostupnosti rezultata vještačenja, (15) procesnoj samostalnosti vještaka, (15) individualnoj odgovornosti vještaka, (17) objektivnosti vještaka i procesa

vještačenja u odnosu na predmet vještačenja, (18) jednakosti ranga svih vještaka i vještačenja u smislu da nema tzv. nad vještačenja, nego samo ponovljenih, (19) mora se raditi o unutarnjem uvjerenju vještaka u smislu čvrstog naučnog i moralnog uvjerenja itd.;

(88) Kada se ne vodi računa o tzv. opasnim pogreškama vještaka kao što su : (1) pretjerana samouvjerenost, (2) osjećaj nezamjenjivosti, (3) nedovoljna kritičnost, (4) sklonost izvođenju zaključaka na prečac, (5) ne proširivanje i neobnavljanje svoje stručne naobrazbe i ne praćenje razvoja svoje struke, (6) površnost i brzina kod davanja nalaza i mišljenja, (7) sklonost tzv. neispričivim pogreškama vještaka, (8) nesklonost istraživanju, eksperimentiranju i korištenju svih raspoloživih izvora informacija itd.

(89) Kada se ne vodi računa o elementima izvršenja krivičnog djela u širem smislu : (1) općim i posebnim okolnostima i čimbenicima koji stvaraju uslove za izvršenje krivičnog djela, (2) stepenu ponavljanja, (3) tragovima i predmetima krivičnog djela, (4) metodama i načinima prikrivanja djela, (5) mjestu izvršenja, (6) sredstvu izvršenja, (7) vremenu izvršenja, (8) objektu napada, (9) objektivno-subjektivnim svojstvima izvršioca itd.;

(90) Kada se zanemaruju karakteristike komuniciranja kao aktivnosti operiranja znacima i simbolima pomoću kojih se ljudi sporazumijevaju i stimuliraju jedni druge na određeni tip akcije. Kada se zaboravlja da je komunikacija dvosmjernan proces;

(91) Kada konceptualizacija operativnog rada kao svjesne ljudske djelatnosti, prakticiranje nauke i naučnog saznanja istine nije adekvatna;

(92) Kada se zanemaruje konstruktivnost u radu, kao složeni misaoni proces neposredno vezan s operativnim i procesnim djelatnostima, pomoću kojega se na temelju postupka identifikacije, razlikovanja, analize, apstrakcije i približne generalizacije utvrđuju granice među pojedinim predmetima, njihovim svojstvima i odnosima radi boljeg operiranja s njima. Riječ je o svojevrsnom misaonom apstrahiranju i izdvajanju svojstava i odnosa predmeta, koji su interesantni za postupak i

koji su u danom trenutku prikladni za identifikaciju, dok se ostala obilježja apstrahiraju;

(93) Primjena neadekvatnih operativnih mjera i radnji kao skupa karakterističnih različitih međusobno povezanih operacija koje doprinose ostvarenju postavljenog cilja u procesu operativnog rada;

(94) Primjena pogrešne argumentacije kod koje su zastupljeni: jednostranost, neprecizna upotreba riječi, prebrza generalizacija, kritike motiva umjesto argumenata, konzervativnost mišljenja, pozivanje na većinu, tradiciju i iskustvo, pogrešne autoritete, sredstva javnog informiranja, direktive i analogiju itd.;

(95) Nepostojanje pretpostavki za optimalno obavljanje operativnog rada. Riječ je o onom svojstvu kod provođenja operativnog rada koje podrazumijeva: (1) efikasnost, (2) zakonsku utemeljenost i (3) operativnu opravdanost i racionalnost odlučivanja i saglasno tome racionalnost kod poduzimanja planiranih mjera i radnji kojima se inače ostvaruju željeni ciljevi;

(96) Neadekvatna prostorna percepcija OSO u smislu ne uočavanja odnosa među različitim predmetima u prostoru. Ona se temelji na perspektivi, odnosu figure i pozadine, opažanju kretanja i sl.;

(97) Nedostatak socijalne inteligencije kod nekih OSO kao sposobnosti razumijevanja i rješavanja situacija i problema koji uključuju međuljudske odnose;

(98) Primjena neadekvatnih taktičkih načina kao najracionalnijih i najefikasnijih načina poduzimanja operativnih i dokaznih radnji, primarno hitnih;

(99) Nedovoljno vođenje računa o vanjskoj strani krivičnog djela koja se sastoji iz mnogobrojnih objektivnih elemenata, kao što su : prilika, postojanje objekta napada, mjesto i vrijeme izvršenja djela, način i sredstvo izvršenja, sudionici, sve okolnosti koje pomažu izvršenju djela npr. mali rizik, osiguran uspjeh i sl.;

(100) Nedovoljno vođenje računa o radnim kvalitetama OSO, kao što su : kreativnost, savjesnost, upornost, metodičnost, oštroumnost, sklonost ka unapređivanju vlastite stručnosti, skromnost i moralna hrabrost,

sposobnost smirenog prosuđivanja i samosavladavanja, otpornost prema vanjskim utjecajima bilo koje vrste, ustrajnost, vladanje sposobnošću divergentnog mišljenja, istinoljubivost, objektivnost, kritičnost i samokritičnost, poštenje i motiviranost u procesu utvrđivanja istine, marljivost, principijelnost, zalaganje i talent, dobar dar zapažanja, sklonost analitičkom radu i sposobnost generalizacije, prisutnost duha i brzina razmišljanja i reagiranja, životno i profesionalno iskustvo, dobro poznavanje ljudi, nepokolebljivost na polju profesionalne časti, morala i osobnog poštenja itd.;

(101) Olako donošenje kvalifikacija o događaju i drugim atributima istraživanja u okviru operativnog rada;

(102) Kada OSO ne raspolažu inventivnom maštom, elokventnošću i hladnokrvnošću. Kada nisu sposobne formulirati sudove na temelju nepotpunih ili ograničenih informacija. Kada nisu direktne, jasne i neosobne i kada u svom radu ne postupaju znalački, metodično i programirano, kada nemaju razvijen osjećaj prema pravdi i pravednosti i sl.;

(103) Kada je rad OSO nepraktičan i neprofesionalan;

(104) Kada su u operativnom radu promašene interpretacije pravnih normi;

(105) Kada se u procesu operativnog rada ne vodi dovoljno računa o radnom, misaonom i dokaznom procesu kao apstraktnoj misaonoj i radnoj shemi u smislu sposobnosti traženja, opažanja, utvrđivanja i registriranja podataka i činjenica, kao i promjena u objektivnoj stvarnosti koje se mogu objektivno spoznati i za koje se pretpostavlja da su u vezi s krivičnim djelom;

(106) Kada se u procesu operativnog rada ne ide od posljedica događaja prema njegovim uzrocima;

(107) Kada se nema u vidu da je vještina logičkog razmišljanja glavna karakteristika rada OSO, a utvrđivanje dokaza analizom njihovog sadržaja i potvrđivanje (verifikacija) dobijenih zaključaka temeljni zadatak. Riječ

je o posebnoj intelektualnoj aktivnosti koju moraju razvijati OSO žele li otkriti i objasniti, dakle, istražiti krivično djelo;

(108) Kada se s komunikacijskog stanovišta ne izbjegavaju konfliktne situacije, ne poštuje načelo prilagodljivosti (adaptibilnosti) i radi po „kalupu“ nekakvi vlastitih standardiziranih postupanja OSO;

(109) Kada se ne vodi računa o psihološkim pravilima kod svjedočenja. Ta pravila su: (1) vrijednost iskaza ovisi o načinu kako je dobiven, (2) pogrešno svjedočenje zbog objektivno-subjektivnih razloga, nije izuzetak, prije bi se moglo reći da je pravilno, (3) pogreške progresivno rastu kada se približava najpotresnija faza događaja, a unutar pogrešaka česti su detalji koji su plod mašte, (4) nema paralelizma između opsega i točnosti iskaza, (5) iskaz ne počiva samo na opaženim objektima već i na ranijim opažanjima i izjavama, tzv. združene uspomene ili utisci, (6) točnost i vrijednost iskaza ovise o dužini vremena koje je proteklo od opažanja do iskaza (časa reprodukcije), (8) svjedoci često govore o onome što su zaključili kao da su opazili zbog procesa zaboravljanja itd.;

(110) Kada se ne vodi računa o razlozima hitnosti izvođenja dokaza izjavama osoba. Hitnost izvođenja dokaza izjavama osoba uvjetovana je procesom brzog zaboravljanja spoznatih činjenica, izmjenama sadržaja pamćenja, uključujući i uticaje sa strane, kao i opasnosti od neistinitog iskazivanja uslijed razmišljanja, dogovaranja s drugim licima, zbog prijetnji i sl.;

(111) Kada se kod ispitivanja svjedoka ne vodi računa o sadržajima kriterija istine (realnosti). Po tom kriteriju smatra se da su iskazi saglasni s istinom, ako su ispunjeni slijedeći uslovi : (1) ako nema proturječnosti u iskazu, (2) ako su opisi realistični i bliski istini, (3) ako se opis vanjskih zbivanja odlikuje konkretnošću, očiglednošću, originalnošću i individualnim obilježjima, (4) kada postoji unutrašnja suglasnost i dosljednost u iskazu, (5) kada se iskazuje o jedinstvenim i posebnim pojedinostima, (6) ako su realna događanja utkana vremenski i prostorno u događaj, (7) priopćavanje pojedinosti koje leže izvan kapaciteta planiranja lica koje daje iskaz ili čak izvan njegovog horizonta razumijevanja, (8) kada iskaz pored vanjskih zbivanja djela pokazuje i

nešto od psihički zbivanja koja su se razvila u dotičnoj situaciji, (9) ukoliko je riječ o spolnom odnosu koji je trajao duže vrijeme, a u prikazu tog odnosa odražava se nešto od razvoja tog odnosa, (10) spontana ispravljanja vlastitog iskaza, (11) kada postoje fragmenti i komplikacije zbivanja koje se obično ne unose u netočne iskaze, (12) ako lice iznosi nešto što je nezgodno za njegovu ulogu u konkretnoj situaciji ili samo sebe tereti, (13) ako svjedoci optužbe odmah sami navode odlučne prigovore protiv pravilnosti vlastitih iskaza, (14) konstantnost u iskazu itd.;

(112) Kada se ne vodi dovoljno računa o strukturi dokaza u postupku. Taj pojam u osnovi obuhvaća : (1) sadržaj dokaza, (2) izvor dokaza ili nositelja dokaza, (3) dokazno sredstvo kao način uvođenja dokaza u postupak (dokazna radnja) i (4) rezultat dokaza kao zaključak o činjenicama;

(113) Kada se javljaju pogreške u procesu dokazivanja u okvirima operativnog rada. Te pogreške mogu biti: (1) upotreba nedovoljnih dokaza (*probatio minus probans*). Ta pogreška postoji kada se tvrdnja uzima dokazanom, iako je dokazano manje od onoga što se tvrdi, (2) kada se koriste dokazi koji nisu prikladni za uvođenje u postupak. To je važno u odnosu na razlikovanje dokaza u spoznajnom smislu, (3) kada je dokaz preobilan (*probatio plus probans*). Dokaz je preobilan, ako se dokazuje više nego što je značenje tvrdnje koja se dokazuje. To je u protivnosti s načelom ekonomičnosti postupka. Ova pogreška upozorava da se u operativnom radu stalno treba voditi računa o predmetu istraživanja i prikladnosti dokaza predmetu istraživanja, (4) prijelaz u drugi rod (*metabasis*) kada na temelju jednih obilježja predmeta dokazivanja dokazujemo druga obilježja predmeta, (5) odsutnost načela *petitio principii*. Ta odsutnost postoji ako argumente od kojih se polazi, prethodno i same treba dokazati, jer su neosnovani, (6) začarani krug (*circulos vitiosus*) . On postoji ako se postavka dokazuje razlogom, a razlog postavkom, (7) neistina u temelju (*psudoproton*) . To su slučajevi kada se polazi od neistinite početne postavke, (8) argument protiv

čovjeka (*argumentum ad hominem*) kada se umjesto protuargumentom tuđa teza pobija upozoravanjem na neka svojstva čovjeka, obično s neprikladnom upotrebom podataka iz ranijeg života određene osobe itd.;

(114) Kada sadržaji (testovi) službenih dokumenata nisu: (1) pravno-kriminalistički sadržajni, raznovrsni i naučno utemeljeni, (2) nisu odraz aktuelnih kriminalističko-forenzičkih teorija, (3) kada je premalen dijapazon pojmova i termina, (4) kada ne pružaju transparentne i jasne poruke, (5) kada se kod naučnog opisa tragova i predmeta kao prevalentnih objekata interesa OSO ne koristi unificirana, ustaljena i standardizirana struktura službenih dokumenata i plastičnost opisivanja, (6) kada se šatrovački i metaforički pojmovi ne koriste dozirano, (7) kada se ne vodi računa o naučnom minimumu i naučnoj ravnoteži itd.;

(115) Kada se pristupa rješavanju problema bez njegovog jasnog definiranja;

(116) Kada se bilo koga ili bilo koju situaciju podcjenjuje;

(117) Kada se prikupljanje dokaza ne vrši stručno, racionalno i smisleno;

(118) Kada se zaključci OSO primarno temelje na emocijama, a ne na činjenicama;

(119) Kada se ne vodi računa o tome da zbog ograničenosti simultanog kapaciteta, ljudi ne doživljavaju svoju cijelu okolinu, nego samo njezin isječak, sektor;

(120) Kada se ne vodi računa da svaki čovjek doživljava svijet na svoj način i da zapaža u prvom redu one činjenice koje odgovaraju životnom stilu njegove ličnosti;

(121) Kada se ne vodi dovoljno računa o istinitosti iskaza osoba, njegovoj vjerodostojnosti i vjerodostojnosti davaoca iskaza;

(122) Kada se ne vodi računa o tzv. krivulji zaboravljanja, pa se ispitivanje osoba nepotrebno odlaže;

(123) Kada se u operativnom radu ne poštuje načelo postepenog saznanja istine;

(124) Kada se previše oslanja na osobu koja daje iskaz, a ne sadržaj njenog iskaza;

(125) Kada se kod sastavljanja zapisnika o iskazu osoba ne vodi dovoljno računa da zapisniku u pravilu pripadaju tri funkcije : (1) da konstruira događaja, (2) da služi kao temelj za daljnji postupak i izvođenje dokaza i (3) da bude sredstvo komunikacije između OSO organa represije, određenih stručnjaka i institucija;

(126) Kada se kod ispitivanja osoba ne primjenjuju dopuštene i priznate metode za pobuđivanje prisjećanja kao što su: (1) metoda asocijacije ideja, (2) rekonstrukcijska metoda događaja, (3) ispisivanje svega čega se osoba sjeti, (4) podsjećanje događaja u različitom redoslijedu i uz mijenjanje stajališta itd.;

(127) Kada se ne vodi dovoljno računa o tome da su modaliteti ispitivanja aktivnih sudionika i svjedoka u događaju determinirani i unutarnjom tehnologijom radnje tj. da li je riječ o klasičnom obliku ispitivanja i registracije ili se iskaz registrira tehničkim snimkama, odnosno da li je riječ o tzv. zornom iskazu na kriminalnoj sceni, fotografskom priznanju i sl.;

(128) Kada se nema u vidu da je pamćenje osoba selektivno, rekonstruktivno, krhko i vjerovatno varljiv fenomen koji tipično stvara kombinaciju točnog, netočnog i nepoptunog prisjećanja;

(129) Kada se ne vodi računa o tome da se psihološki kapacitet osoba koje daju iskaz odnosi na točnost i opseg iskaza;

(130) Kada se nema u vidu da ljudi ne vide i ne čuju ono što ne žele. Jedna engleska poslovice kaže: „Nitko nije tako gluh, kao onaj tko ne želi da čuje“;

(131) Kada se iskazi osoba neadekvatno vrednuju. U tome se sastoji bit ocjene iskaza osoba. Vrednovanje iskaza osoba mora biti utemeljeno na paralelnom kompleksnom uzimanju u obzir svih utvrđenih činjenica i okolnosti materijalne i personalne prirode;

(132) Kada se ne vodi dovoljno računa o taktici i tehnici ispitivanja osoba. Pod taktikom ispitivanja podrazumijeva se planiranje i provođenje ispitivanja uz svrhovitu primjenu pogodnih i dopuštenih metoda

ispitivanja. Pod tehnikom ispitivanja podrazumijevaju se vještine i pomoćna sredstva koji omogućavaju nesporni tok ispitivanja;

(133) Kada se ne vodi računa o elementima vjerodostojnosti iskaza osoba. To su slučajevi : (1) kada iskaz ne proturječi logičnim i naučnim principima i zakonima, (2) kada iskaz ne negira istinito utvrđeno činjenično stanje, (3) kada je iskaz u skladu s drugim vjerovatnim evidentiranim činjenicama, (4) kada iskaz otklanja proturječnosti među ranijim i kasnijim dokazima, (5) kada raniji znatan broj slučajeva potvrđuje stav iznijet u iskazu, (6) kada iskaz objašnjava ili potpunije objašnjava ranije neobjašnjenu ili nedovoljno objašnjenu pojavu i (7) kada iskaz omogućava predviđanje neke pojave;

(134) Kada se nema u vidu: (1) da vrijednost točnosti iskaza ovisi od načina na koji je iskaz dobijen, (2) da pogrešno svjedočenje ni u kom slučaju nije iznimka, već prije bi se moglo reći pravilo, (3) da pogreške progresivno rastu kako se približava najpotresnija faza događaja, a unutar pogrešaka su česti detalji koji su plod fantazije, (4) da nema paralelizma između opsega i točnosti svjedočenja, (5) da se iskaz temelji ne samo na opaženim činjenicama, već i na ranijim utiscima tzv. združene uspomene i primljeni utisci, (6) da se svjedoci „važu,“ a ne broje, (7) da se ne treba oslanjati na osobu svjedoka nego na sadržaj iskaza, (8) da vrijednost svjedočenja ovisi o njegovom opsegu, točnosti i objektu na koji se odnosi, (9) da opseg i točnost iskaza ovisi o psihološkom (simultanom) kapacitetu ispitanika kao sposobnosti da se istovremeno primi više utisaka itd.;

(135) Kada žrtva u procesu kriminalizacije nije u prvom planu i u centru pažnje OSO;

(136) Kada OSO ne poznaju simbole i znakove, životne forme prestupnika i njihove životne sredine;

(137) Kada se ispitivanje ne doživljava kao zajednički duševni doživljaj ispitivača i ispitanika;

(138) Kada se pod činjeničnim stanjem ne podrazumijeva kompleks činjenica, odnosa među njima, događajima i pojavama;

(139) Kada se ne vodi računa o kriterijima podjele materijalnih dokaza. Tako po kriteriju uzročnosti materijalne dokaze treba podijeliti u pet

kategorija : (1) promjene položaja stvari u prostoru i vremenu. To su tzv. tragovi situacije u koje spada i mjesto događaja i njegovo stanje u smislu makro traseološke situacije kao materijalnog dokaza, (2) mehaničko premještanje materije koja čini stvar, kao i pojava nove stvari na mjestu događaja ili nestanak stvari s tog mjesta, (3) promjene energetskog stanja stvari u smislu zagrijavanja, hlađenja, faznog stanja (ubrzavanje, usporavanje), same strukture materije i stvari, (4) razdvajanje do tada jedinstvene stvari na pojedine sastavne dijelove tzv. odvajanje/separacija i (5) primjena određene stvari u konkretnim uvjetima mjesta i vremena na individualan način (tehnički modus operandi). Po funkcionalnom kriteriju predmete krivičnog djela može se podijeliti na : (1) predmete koji su poslužili kao sredstvo izvršenja djela ili su bili namijenjeni tom cilju, (2) predmete koji su nastali izvršenjem krivičnog djela npr. razne krivotvorine i sl., (3) predmete koji su pribavljeni djelom u vidu nagrade i sl., (4) predmeti na kojima se mogu naći tragovi djela tzv. nositelji informacija, (5) predmete koji služe rasvjetljavanju osobe izvršioca i motiva djela i (6) svi drugi predmeti koji mogu biti važni za otkrivanje djela i izvršioca, kao i za utvrđivanje njegove krivične odgovornosti;

(140) Kada se ne poznaju osnovni elementi kriminalističkih tragova, kao što su: (1) kriminalistička relevantnost, što znači da se mora raditi o tragu koji je nastao povodom ili u vezi s krivičnim djelom i koji može pridonijeti činjeničnom razjašnjavanju krivičnog slučaja, (2) kriminalistička materijalna promjena u vanjskom svijetu, vidljiva ili nevidljiva, makro ili mikro i submikro do koje je u osnovi došlo procesom odražavanja i/ili odvajanja (separacije), a koji proces je rezultat djelovanja čovjeka, životinje ili stvari i (3) podobnost za identifikaciju ili barem grupifikaciju koja ovisi o kvaliteti „zapisa“ i stepenu deformiranja traga prilikom „zapisivanja“. Pravilno fiksirani trag kao informacija (signal) praktički ne stari, što se ne može reći i za izvor traga (čovjek, životinja, stvar);

(141) Kada se u komunikacijskom sistemu operativnog rada ne osigura: (1) selektivnost informacija, (2) otpornost prema iskrivljavanju i brzina

ispravljanja iskrivljenih informacija, (3) utjecaj na ponašanje primaoca informacije i (4) ekonomičnost;

(142) Kada se ne vodi računa o tome da se uspješno istraživanje težih krivičnih djela, koje se obično dijeli na početno (preliminarno) i nastavno, mora temeljiti na: (1) točnosti (preciznosti), (2) poštenju, (3) istinitosti i (4) zakonitom traženju relevantnih činjenica. Riječ je o kombiniranom postupanju. Pri tome postavljanje teorije o zločinu (kriminalistička diferencijalna dijagnoza) mora se temeljiti na primjerenim naučnim i iskustvenim spoznajama. Traže se posebne sheme (algoritmi) postupanja. Osim profesionalnog znanja i iskustva OSO i tehničke opremljenosti, traži se sistematičnost u postupanju uz obavezno planiranje. Sistematičnost mora biti primarno vezana uz stadije izvršenja krivičnog djela : (1) stadij prije izvršenja krivičnog djela tzv. stadij odluke, (2) stadij izvršenja i (3) stadij nakon izvršenja krivičnog djela;

(143) Kada se ne vodi računa o poretku obrade slučaja. Uvijek treba potpuno i pravilno osmisliti poredak operativnih i procesnih radnji (osobito anticipiranih) i mjera tzv. poredak obrade slučaja. Zato službeni spis treba voditi kronološki tzv. historijskom metodom u smislu 9 „zlatnih“ pitanja kriminalistike. Pri tome se traži strpljivost, sveobuhvatnost i naknadno provjeravanje. Nikoga se ne smije prerano eliminirati kao potencijalnog izvršioca. Pri tome rad na istraživanju krivičnih djela mora biti timski rad. Treba svakodnevno osigurati informativne sastanke o slučaju na kome se radi (briefing) i sl.;

(144) Kada se u toku operativnog rada ne nastoji prikupiti što više informacija kako bi se djelo moglo što bolje rekonstruirati i postaviti teoriju o zločinu. Nadalje, kada se u tim nastojanjima dođe do prevelikog fokusiranja istraživanja na pojedine segmente kriminalnog slučaja. Kada se teorija o zločinu ne povezuje s osumnjičnikom ili osumnjičenicima i kada odluka OSO s tim u vezi nije utemeljena na analizi odnosa između krivičnog djela, rezultata istraživanja i potencijalnog osumnjičenika. Nadalje kada se osobu osumnjičenika ne razmatra u totalu, osobito sa stanovišta odgovara li ukupnost ličnosti osumnjičenika vještini, znanju, koristi i motivacijskim čimbenicima u konkretnom slučaju. Kada se ne

uzima u obzir eventualna kriminalna prošlost osumnjičenika, osobito sa stanovišta uspoređivanja tehničkog modus operandija. Isto tako kada se ne utvrđuje je li postojala posebna kreacija bilo koje vrste prihološki vođenog mehanizma : poziv, sklonost, nagon i sl., za konkretnog osumnjičenika da izvrši krivično djelo;

(145) Kada se istraživanje krivičnog djela ne provodi sveobuhvatno. Načelo sveobuhvatnosti nalaže da svaka raspoloživa dokazna informacija ili dokaz, bez obzira na njihov izvor, moraju biti pribavljeni. U dvojbjenim slučajevima kada se postavlja pitanje : je li nešto dokaz ?, treba polaziti od toga kao da je riječ o dokazu. Pogreške učinjene neutemeljenim isključivanjem potencijalnih dokaza iz postupka u pravilu su nepopravljive (ireparabilne);

(146) Kada se zaboravlja na prepreke kreativnom razmišljanju OSO: (1) ukalupljeno gledanje na situacije. Kalupe treba razbijati, jer zatvaraju prostor za razmišljanje, (2) ograničenje razvoja ideja, tj. kada postoje krute granice u procesu razmišljanja, (3) sukobljavanje oko dvije alternative, a ne traži se treće moguće rješenje, (4) stalno i dosadno usmjeravanje na jednu ideju, (5) prihvaćanje lakog rješenja, koje je bijeg od odgovornosti za ideju, (6) neutemeljeno prilagođavanje, (7) strah od „gluposti“ i ušutkavanja, pri čemu se zaboravlja da i od krivih ideja može biti koristi, (8) kada se ne otklanjaju prepreke kreativnosti, (9) kada se ne nastoji dobiti što više ideja u što kraćem roku itd.;

(147) Kada se ne vodi računa o tome da OSO u funkciji ispitivača mora biti: inteligentna, prodorna i imati dobro „kratko“ i „dugo“ pamćenje, kao i pamtiti cjelinu i njene detalje. Ona mora znati promatrati, diferencirati i shvaćati. Pri tome mora biti metodična, praktična, a po potrebi i duhovita, dakle prilagodljiva svakoj situaciji bila ona iznenadna ili nepredvidljiva. OSO kao dobar ispitivač mora imati dar za kombiniranje, dobru koncentraciju pažnje, biti taktična i paziti na pogreške u interpretaciji. U toku ispitivanja mora biti naglašeno objektivna, izbjegavati gestikulaciju i ne dolaziti u sukob s ispitanikom. Važne su i moralne kvalitete OSO kao

ispitivača u smislu nepokolebljivog smisla za istinu i pravednost, poštovanje propisa, samostalnost, hrabrost, snaga karaktera itd.;

(148) Kada se ne vodi računa o „manjkavostima“ na strani OSO kao ispitivača, kao što su npr.: nedostatak poznavanja ljudi, nedostatak svojstava praktičnog psihologa tzv. psiholog zdravog razuma, nedostatak ozbiljnosti i hladnokrvnosti, kao i mirnoće itd.;

(149) Kada pitanja postavljena stručnim osobama, svih profila, nisu: (1) konkretna, (2) kada se koriste malo poznati pojmovi i termini, (3) pravovremeno postavljena, (4) vezana uz stručna znanja stručnjaka od koga se traži pomoć, (5) formulirana tako da stručnjak može dati pozitivan ili negativan odgovor, (6) postavljena određenim redoslijedom od općih do konkretizirajućih, (7) nedvosmislena, (8) vezana uz važne činjenice u postupku i dr.;

(150) Kada se pružena stručna pomoć ne provjerava kroz prizmu : granica specijalnosti stručne osobe, adekvatnosti korištenih metoda i sredstava, dedukcija stručne osobe u smislu suglasnosti s pravilima logike, njene kreativnosti itd.;

(151) Kada se cijeni samo rezultat (ishod) stručne pomoći, a ne i putevi kojima se pri tome prošlo, tzv. historijat stručne pomoći;

(152) Kada su OSO nedovoljno pripremljene u naučno-stručnom smislu za praćenje rada stručne osobe, za suradnju s njom i ocjenu rezultata stručne pomoći;

(153) Kada se nema u vidu da je sposobnost opažanja OSO strogo individualna i da ovisi o objektivnim i subjektivnim uslovima pod kojima se vrši opažanje;

(154) Kada se nema u vidu da kvaliteta opažanja OSO neposredno ovisi o stručnom nivou, stepenu inteligencije, iskustvu, volji, motiviranosti, sposobnosti predviđanja, procjenjivanja, uspoređivanja, zaključivanja, razlikovanja bitnog od nebitnog, uvježbanosti, stepenu operativne usmjerenosti itd.;

(155) Kada se zaboravlja da je prvo ispitivanje osumnjičenika često odlučujuće, jer do tada osumnjičeni nije još iskonstruirao lažni iskaz, još je zdvojan, nesiguran i sav u znaku iščekivanja;

(156) Kada je na operativnoj sceni neadekvatna primjena doktrine povjerljivosti, koja ima šest funkcija: (1) zaštitu individualne autonomije, (2) zaštitu statusa osobe kao ljudskog bića, (3) izbjegavanje prevare i prisile, (4) podstrekavanje osoba na pažljivo razmatranje svojih odluka, (5) podstrekavanje racionalnog donošenja odluka od strane službenih osoba uključenih u otkrivanje i razjašnjavanje slučajeva i (6) pravilno uključivanje javnosti u postupak. Pri tome treba imati u vidu da povjerljivost nije apsolutni postulat, ali da su OSO dužne etički i pravno držati se povjerljivosti svih rezultata operativnog rada;

(157) Kada se ne vodi računa o nivoima standarda operativnog rada OSO: etičkim, organizacijskim i pravnim;

(158) Kada se ne pravi razlika između prezentiranja podataka i njihove interpretacije. Ova distribucija je osobito važna kada su podaci prezentirani u pismenom obliku;

(159) Kada se službeno ocjenjivanje od strane OSO ne shvaća kao punomoć, ali istovremeno i kao ograničenje. Punomoć utoliko što OSO nisu ropski vezane uz propise, nego mogu djelovati kreativno uz ograničenje da je to moguće samo u okviru načela zakonitosti. Nažalost sloboda ocjenjivanja postoji samo u teoriji. Ona praktički gledano znači podesiti se na smislen način danom položaju i njegovim zahtjevima;

(160) Kada se nema u vidu da zvanje OSO stavlja pred njih mnogostruke zakučaste zahtjeve. Traži se da za tren spoznaju bitno i učine ono što je ispravno i u najkraćem vremenu sagledaju komplicirane povezanosti stvarne i pravne prirode i na kraju da djeluju;

(161) Kada poredak operativnog rada nije potpuno i pravilno osmišljen (tzv. poredak obrade slučaja);

(162) Kada se ne provodi istražna analiza spisa. To znači događaj analizirati kao dinamički materijalni proces s određenim posljedicama i međudjelovanjem;

(163) Kada se pravci istraživanja ne provode sveobuhvatno. Načelo sveobuhvatnosti nalaže da svaka raspoloživa dokazna informacija (neformalna ili formalna), bez obzira na njezin izvor, mora biti

pribavljena. U dvojbenim slučajevima kada je diskutabilno da li je riječ o relevantnoj ili irelevantnoj dokaznoj informaciji, treba polaziti od toga kao da je riječ o relevantnoj informaciji;

(164) Kada se u procesu operativnog rada ne vodi dovoljno računa o morfološkim obilježjima događaja/djela u smislu mehanizma izvršenja i sadržaja radnji izvršenja, kronološkom slijedu događaja, identifikaciji prethodnih i naknadnih događaja, o analizi uzročne veze između uzroka, posljedice i drugih učinaka postupka izvršioca unutar mehanizma izvršenja djela itd.;

(165) Kada se ne poznaje tipologija kriminalističkih verzija. U okvirima kriminalističke nauke u osnovi su poznate slijedeće kategorije : (1) opće i posebne, (2) tipične i atipične, (3) prognozne i retrospektivne, (4) policijske, tužilačke i sudske, (5) obrane i optužbe, (6) obzirom na vrste postupaka, (7) prema subjektima koji ih stvaraju, (8) prema operativnom (kriminalističkom) i krivičnom značaju, (9) po stupnju vjerovatnosti, (10) po elementima bića krivičnog djela u smislu : verzija o izvršiocu (subjektu) i subjektivnoj strani krivičnog djela (nehat, umišljaj) i objektu napada i objektivnoj strani izvršenja djela (način, mjesto, vrijeme izvršenja) i motivu i (11) prema krivičnom značenju (opće, posebne i po elementima bića krivičnog djela);

(166) Kada se ne vodi računa o tome da operativno istraživački rad u smislu trajanja i ishoda ovisi o : (1) ponašanju izvršioca djela, (2) značaju krivičnog djela u konkretnom slučaju, (3) brzini utvrđivanja činjenica, (4) simultanom kapacitetu žrtve i svjedoka, (5) istinitosti i potpunosti iskaza osoba, (6) traseološkom fondu, (7) mogućnostima stručnih osoba i vještaka, (8) profesionalnim i osobnim svojstvima OSO, pri čemu znatnu ulogu igraju ranije riješeni slučajevi, (9) nivou organizacije organa represije, uvjetima rada, rokovima, kvaliteti rukovodioca, (10) nivou suradnje među subjektima operativnog rada, (11) nivou poduzetih mjera i radnji, (12) vještinama i kompetentnosti OSO, (13) efikasnosti sredstava i metoda operativne kriminalističke tehnike itd.;

(167) Kada zaključci OSO nisu jasni, razumljivi, logični, nedvosmisleni i adekvatno obrazloženi s dijagnostičkim identifikacijskim faktorom;

- (168) Kada razumnost OSO kao spoznajna kategorija nije adekvatna i ne prati ju preciznost, jednostavnost i područna autonomija (diskrecijsko pravo);
- (169) Kada se nema u vidu da su i dobri zakoni loši kada se s njima manipulira;
- (170) Kada su na pravosudnoj sceni promašene interpretacije propisa;
- (171) Kada se pristupa rješavanju problema bez njegovog jasnog definiranja;
- (172) Kada su zakoni horizontalno neusklađeni i moralno upitni;
- (173) Kada prevelik broj predmeta predugo „miruje“;
- (174) Kada se očekuje dobro postupanje OSO iako propisi nisu dobri;
- (175) Kada se ne vodi računa o timskom radu kao obliku zajedničkog rješavanja složenih problema od strane jednorodnog ili raznorodnog tima. Njime se osigurava primjena odgovarajućih metoda, tehničkih sredstava i postupaka u svim operativno-procesnim funkcijama rukovođenja;
- (176) Kada se ne vodi računa o cilju procjene situacije kao procesu putem kojeg se na temelju poznatih elemenata (informacija) utvrđuje sadašnje stanje kako bi se moglo predvidjeti budući tok djelovanja i pripremiti varijante rješenja za donošenje odluke o postupanju;
- (177) Kada se zaboravlja da je ključ uspjeha u radu OSO u detaljima i dosljednosti;
- (178) Kada je na operativnoj sceni radna zamorenost i radni pesimizam OSO;
- (179) Kada planiranjem nije obuhvaćena mogućnost ostvarivanja kompleksnih ciljeva uz logički izvedivu najbolju strategiju;
- (180) Kada se informacije ne prikupljaju aktivno i sistematski;
- (181) Kada je efekt propisa neadekvatan zbog lošeg izvršenja diskrecijskog prava OSO;
- (182) Kada se u složenim sigurnosnim prilikama ne reagira brzo, autoritativno i efikasno;
- (183) Kada dužnosti, nadležnosti i odgovornosti OSO nisu dovoljno decentralizirani;

- (184) Kada se nema u vidu da je operativno-pravno otkrivanje retrospektivan proces, kod kojeg se polazi od posljedica djela prema njegovim uzrocima;
- (185) Kada arhitekture operativnih procedura nisu adekvatne;
- (186) Kada zakone prati antinomija tj. proturječe nekog zakona sa samim sobom, tako da se može tumačiti na dva proturječna načina;
- (187) Kada se ne vrši modifikacija operativnog rada kod pojedinih kategorija krivičnih djela, osobito onih kod kojih je u rad uključen velik broj stručnjaka različitih profila i rangova s raznim proceduralnim ulogama;
- (188) Kada se postavljene radne verzije ne proširuju pomoću logike, mašte i iskustva;
- (189) Kada planiranje operativnog rada nije: (1) sistematsko, analitičko i uz primjenu maksimalne koncentracije, (2) nije učinjeno u pravo vrijeme i na pravom mjestu, (3) adekvatno financijski potpomognuto, (4) kreativno, (5) kada se javlja neutemeljeno precjenjivanje ili podcjenjivanje, (6) kada verzije i protuverzije nisu temelj plana, (7) kada se ne vodi računa o mogućoj brzini zastare plana itd.;
- (190) Kada postignuti rezultati ne odgovaraju primjenjenim metodama;
- (191) Kada se pravosuđe u dokaznoj sferi na razvija paralelno s naučno-tehnološkim razvojem;
- (192) Kada se ne vodi računa o tome da opisivanje kao navođenje svojstava nekog ili nečega ima subjektivan karakter;
- (193) Kada se neke vrijednosti u društvu previše marginaliziraju;
- (194) Kada se nema u vidu da je kriminalističko istraživanje komunikacijski sistem koji se sastoji od : (1) davaoca informacije, (2) otpornosti prema iskrivljavanju i brzine ispravljanja krivih informacija, (3) uticaja na primaoca informacije i (4) ekonomičnosti;
- (195) Kada se nepravilno profilira kriminalna scena i pogrešno procjenjuje koliko je kriminalnih scena uključeno u događaj (plurilokalizacija i diskontinuitet kriminalnih scena) i nepravilno određuju priroda i granice svake scene, te uvjeti koji vladaju na svakoj od njih;
- (196) Kada u radu OSO nije prisutna kumulacija znanja;

(197) Kada se ne vodi računa o međuzavisnosti obrade kriminaliteta i personalnog kapaciteta OSO;

(198) Kada se nema u vidu da moderne OSO moraju pratiti pravac razvoja informacijsko-komunikacijskih tehnologija i biti upoznate s načinom njihovog korištenja;

(199) Kada se OSO stručno ne usavršavaju prema funkciji i poslovima koje obavljaju;

(200) Kada se nema u vidu da je danas sve više prisutna atomizacija društvenih odnosa, što od OSO sociološki gledano, imperativno zahtijeva da uvijek cijene i važu ono što građani žele i ono što im one mogu stvarno da pruže u okviru svoji ovlaštenja, kadrovske ekipiranosti i tehničke opremljenosti;

(201) Slaba sposobnost ovlaštenih službenih osoba u smislu divergentnog mišljenja, koje za razliku od konvergentnoga (jednoznačnoga) logičkog zaključivanja omogućava uočavanje, doživljavanje i kombiniranje stvari i pojava na nov, svjež i neuobičajeni način, posljedica kojeg je bogata produkcija novih, jedinstvenih i drukčijih ideja i postupaka;

(202) Kada se ne primjenjuje načelo pravovremenosti koje traži da se operativne mjere i radnje i hitne anticipirane dokazne radnje moraju poduzeti odmah kada je nastala potreba za njihovim provođenjem, tj. kada se očekuje da se mogu postići najoptimalniji rezultati, najveća efikasnost i korisnost u operativnom smislu;

(203) Kada se u otkrivačko-dokaznom postupku ne primjenjuje načelo potpunosti. To načelo znači da u toku operativnog rada treba obuhvatiti sve dokazne činjenice (dokaze);

(204) Neadekvatna prostorna orijentacija u smislu ne uviđanja odnosa među različitim objektima u prostoru, odnosno snalaženja u prostoru. Ona se temelji na prostornoj percepciji, ali ovisi i o specijalnom čimbeniku inteligencije. Igra ulogu kod ispitivanja osoba i provođenja operativnih i dokaznih mjera i radnji;

(205) Donošenje pogrešnih taktičkih rješenja kao modela operativno-taktičkih ili dokaznih radnji koje u mislima stvara organ postupka i koje želi poduzeti u konkretnom slučaju. Riječ je određivanju cilja, načina i sredstva izvršenja radnje, dakle, o izboru sistema operativno taktičko-tehničkih, dokaznih i raspravnih radnji, taktičkih načina i kombinacija koji djeluju u dijalektičkoj povezanosti kao najoptimalniji za rješenje konkretne situacije;

(206) Kada se nema u vidu da je ultimativna mjera uspješne ovlaštene službene osobe vladanje procesima : indukcije, dedukcije i generalizacije;

(207) Kada se zanemaruje uloga operativnog kombiniranja, kao sposobnosti povezivanja dijelova u logičku cjelinu koje je utemeljeno na kriminalističko-pravnim vjerodostojnim činjenicama, dakle, utvrđenima;

(208) Kada se ne uviđa da i nova „naučna osjetila“ kojima raspolažu organi represije nisu nepogrešiva npr. zbog neadekvatne primjene ili neadekvatnog održavanja, pogrešnih programa itd.;

(209) Kada se ne vodi računa o psihološkom kapacitetu osoba kao izvora informacija. On se odnosi na tačnost i opseg iskaza;

(210) Kada se prikupljene informacije ne provjeravaju, sređuju, procjenjuju klasificiraju i međusobno povezuju, stavljaju u korelaciju. Kada se zaboravlja da tek tada njihova operativna vrijednost dolazi do punog izražaja. Za taj rad potrebna je stručnost, visoka koncentracija, korištenje brojnih evidencija, a koji puta i talent;

(211) Kada dijapazon raspoloživih dokaza direktnih i indirektnih nije zadovoljavajući u kvalitativno-kvantitativnom smislu i kada dokazi nisu dovoljno dokazno jaki i autentični;

(212) Kada istorodni operativno-represivni organi primjenjuju različite metode rada;

(213) Kada pravni argumenti nemaju prednost pred drugima;

(214) Kada se otkrivene i osigurane činjenice naučno ne objašnjavaju;

(215) Kada se OSO previše oslanjaju na osobu koja daje iskaz, a premalo na sadržaj iskaza;

(216) Kada se ne vodi dovoljno računa o tipologiji osoba kao personalnih izvora informacija;

- (217) Kada način unošenja utvrđenih činjenica u zapisnik ili druga pismena nije iscrpan, niti kronološki u skladu s iskazima osoba;
- (218) Kada kvaliteta sadržaja zapisnika, osobito o ispitivanju osoba, varira ovisno o težini delikta o kome je riječ;
- (219) Kada prikupljanje obavještenja nije rekonstrukcija događaja iz prošlosti;
- (220) Kada se nema u vidu da je prvi korak u obrascu operativnog rada OSO određivanje istražne situacije. One mogu nastati u bilo kojem stadiju operativnog rada i njihova suština svodi se na opseg informacija kojima se raspolaže u tom trenutku. U najužoj vezi s istražnom situacijom su njezina ocjena i prognoza, koje ne utječu na istražnu situaciju;
- (221) Kada se nema u vidu da etička komponenta operativnog rada, koja treba ostati duboko urezana u psihu OSO, je njihova odgovornost prema životima onih koji su pogođeni zločinom i događajima nakon njegovog izvršenja;
- (222) Kada OSO istražuju činjenice ne onako kako one postoje u stvarnosti, nego kako ih oni vide;
- (223) Kada se ne vodi dovoljno računa o tome da osjećaji utječu na proces komunikacije. Pri tome OSO uvijek trebaju biti oprezne s negativnim osjećajima;
- (224) Kada se mijenjaju smisao i sadržaji informacija;
- (225) Kada OSO govore ono što drugi misle bez kritičkog pristupa i kada ne rangiraju informacije po vrsti i sadržaju;
- (226) Kada se nema u vidu da operativni rad mora integrirati vrijeme, prostor, informacije, piramidalnu organizaciju i združeno djelovanje više organa represije itd.;

ABSTRACT

This article outlines some of the technical-tactical, forensic and legal reasons that may hamper or impede law enforcement and criminal justice officials in the performance of their official duties. This primarily refers to police officers, prosecutors and judges. The ability of law enforcement and criminal justice professionals to perform their field activities, acting within or outside the normal scope of their professional duties and responsibilities, primarily depends on the circumstances of the criminal event which is the object of their interest. The author places emphasis on reasons related to criminalistic and forensic aspects of their performance, rather than legal ones. Even though the work performed by police officers and criminal justice officials at first glance seems deceptively simple, it actually resembles a walk down the interwoven paths of an incredibly intricate labyrinth “paved” with numerous dilemmas, questions, different procedures, objective or subjective obstacles etc. This paper makes the full scope of their professional duties directly visible. It sets out the significance of cognitive abilities and the crucial role of anticipation, description, explanation, etc. The author of the article looks at the specific cognitive aspect deemed essential to the work of law enforcement officers and officials.

Key words: on-field performance, procedures, professional competence, cognitive abilities, circumstances under which the investigation takes place etc.